

Det Kongelige Kommunal- og regionaldepartement
Kommunalavdelingen
Pb 8129 Dep.

0032 OSLO

Vår saksbehandler
Hans Børte

Telefon
22055711

Vår dato
08.09.2008

Deres dato
27.06.2008

Vår referanse (oppgis ved svar)
2008/7360-3 024 SEN

Deres referanse
08/1060

Forslag til endringer i valgloven og kommuneloven - Høringsuttalelse

Akershus fylkesutvalg behandlet sak 76/08 *Høring - endringer i valgloven og kommuneloven* i sitt møte 4. september 2008, og vedtok følgende:

1. *Fylkesutvalget ser ikke at det er behov for å forlenge perioden det er mulig å stemme, og slutter seg derfor ikke til forslaget om "tidlegrøysting".*
2. *Det er viktig at flest mulig velgere har mulighet for å avgi stemme ved valg. Derfor må det være en mulighet for kommunene å bestemme at valglokalene skal være åpne til kl. 21.00 valgdagen. Det samme må gjelde om valglokalene skal åpne før kl. 09.00.*
3. *Fylkesutvalget mener det er en fordel med bred enighet bak beslutninger som gjelder kommunens tilbud til velgerne ved valg. Utvalget slutter seg derfor ikke til forslaget om at mindretallet i kommunestyret skal kunne bestemme åpningstidene på valgdagen, eller at det skal være todagersvalg.*
4. *Fylkesutvalget slutter seg til forslagene om lovendringer som gjelder lovbruddsgebyr, valgobservasjon og folkeavstemminger*

Protokoll fra fylkesutvalgets behandling og fylkesrådmannens innstilling i sak 76/08 følger vedlagt.

Med vennlig hilsen

Hans Børte
rådgiver

Saksprotokoll i Fylkesutvalg - 04.09.2008

Sak 76/08 Høring - endringer i valgloven og kommuneloven

Utvalgets behandling:

Representanten Rolf Lasse Lund (Ap) fremmet følgende alternative forslag til innstillingens punkter 1-3:

1. Fylkesutvalget gir sin tilslutning til at velgerne som verken har anledning til å stemme på selve eller i den ordinære periode for forhåndsstemmegivningen får adgang til å stemme etter 1. juli ved å henvende seg til kommunen.
2. Det er viktig at flest mulig velgere har mulighet for å avgi stemme ved valg. Derfor må det være en mulighet for kommunene å bestemme at valglokalene skal være åpne til kl. 21.00 valgdagen. Det samme må gjelde om valglokalene skal åpne før kl. 09.00.
3. Fylkesutvalget mener det er gode demokratiske grunner til å legge avgjørende vekt på hva et mindretall mener i en sak som gjelder tilgjengelighet til valglokaler og deltakelse i valg. Utvalget slutter seg til forslaget om at et mindretall på minst en tredjedel av kommunestyrerepresentantene skal kunne bestemme utvidet åpningstid på valgdagen, og dessuten kunne bestemme at det skal være todagersvalg.

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom fylkesrådmannens innstilling punkt 1 og Lunds forslag, ble innstillingen vedtatt med 7 mot 6 stemmer (Ap, SV, Sp + V)
2. Ved alternativ votering mellom fylkesrådmannens innstilling punkt 2 og Lunds forslag, ble Lunds forslag enstemmig vedtatt.
3. Ved alternativ votering mellom fylkesrådmannens innstilling punkt 3 og Lunds forslag, ble innstillingen vedtatt med 8 mot 5 stemmer (Ap, SV, + Sp)
4. Fylkesrådmannens innstilling punkt 4 ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

1. *Fylkesutvalget ser ikke at det er behov for å forlenge perioden det er mulig å stemme, og slutter seg derfor ikke til forslaget om "tidlegrøysting".*
2. *Det er viktig at flest mulig velgere har mulighet for å avgi stemme ved valg. Derfor må det være en mulighet for kommunene å bestemme at valglokalene skal være åpne til kl. 21.00 valgdagen. Det samme må gjelde om valglokalene skal åpne før kl. 09.00.*
3. *Fylkesutvalget mener det er en fordel med bred enighet bak beslutninger som gjelder kommunens tilbud til velgerne ved valg. Utvalget slutter seg derfor ikke til forslaget om at mindretallet i kommunestyret skal kunne bestemme åpningstidene på valgdagen, eller at det skal være todagersvalg.*
4. *Fylkesutvalget slutter seg til forslagene om lovendringer som gjelder lovbruddsgebyr, valgobservasjon og folkeavstemminger*

Dato: 28.07.2008
Arkivref: 2008/7360-2

Saksnr	Utvalg	Møtedato
76/08	Fylkesutvalg	04.09.2008

Høring - endringer i valgloven og kommuneloven

Innstilling

1. Fylkesutvalget ser ikke at det er behov for å forlenge perioden det er mulig å stemme, og slutter seg derfor ikke til forslaget om "tidlegrøysting".
2. Fylkesutvalget ser ikke at det er behov for å endre loven slik at valglokalene kan holdes åpne til kl 21.00, og slutter seg derfor ikke til forslaget.
3. Fylkesutvalget mener det er en fordel med bred enighet bak beslutninger som gjelder kommunens tilbud til velgerne ved valg. Utvalget slutter seg derfor ikke til forslaget om at mindretallet i kommunestyret skal kunne bestemme åpningstidene på valgdagen, eller at det skal være todagersvalg.
4. Fylkesutvalget slutter seg til forslagene om lovendringer som gjelder lovbruddsgebyr, valgobservasjon og folkeavstemminger

Viktige punkter i saken

Kommunal- og regionaldepartementet har sendt forslag til endringer i valgloven og kommuneloven på høring. Høringsfristen er 30. september 2008.

Departementet foreslår følgende lovendringer:

- innføring av en ordning med "tidlegrøysting", dvs. at velgerne fra 1. juli skal ha mulighet til å henvende seg til kommunen og be om å få stemme før den ordinære forhåndsstemningen begynner 10. august.
- at kommunen kan fastsette at valglokalene på valgdagen skal ha åpent til kl. 21.00. Det blir foreslått at en tredel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme dette.
- at en tredel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme at kommunen skal ha todagersvalg.
- innføring av lovbruddsgebyr ved brudd på valgloven § 9-9.
- hjemmel for valgobservasjon.
- en prinsipputtalelse i kommuneloven om rådgivende lokale folkeavstemminger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemminger.

Fylkesrådmannen er i tvil om behovet for å forlenge perioden det er mulig å stemme. Da startdatoen for forhåndsstemningen ble endret til 10. august ble dette gjort etter grundig vurdering, bla av i hvilken grad det var behov for å kunne stemme tidligere. Det er neppe noe som tilsier at behovet er større nå.

Fylkesrådmannen mener det er en fordel med bred enighet bak beslutninger som gjelder kommunens tilbud til velgerne ved valg, bl.a. valglokalenes åpningstider. Det er vanskelig å se behovet for å gi mindretallet særlige rettigheter på dette området. Fylkesrådmannen støtter derfor ikke departementets forslag om at mindretallet i kommunestyret skal kunne bestemme åpningstidene eller at det skal være todagersvalg. Fylkesrådmannen ser heller ingen grunn til å endre loven slik at valglokalene kan holdes åpne til kl 21.00.

Fylkesrådmannen anbefaler fylkesutvalget å slutte seg til forslagene om lovendringer som gjelder lovbruddsgebyr, valgobservasjon og folkeavstemninger.

Saksredegjørelse

BAKGRUNN

Kommunal- og regionaldepartementet har sendt forslag til endringer i valgloven og kommuneloven på høring. Høringsfristen er 30. september 2008.

Departementet foreslår følgende lovendringer:

- innføring av en ordning med "tidlegrøsting", dvs. at velgerne fra 1. juli skal ha mulighet til å henvende seg til kommunen og be om å få stemme før den ordinære forhåndsstemningen begynner 10. august.
- at kommunen kan fastsette at valglokalene på valgdagen skal ha åpent til kl. 21.00. Det blir foreslått at en tredel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme dette.
- at en tredel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme at kommunen skal ha todagersvalg.
- innføring av lovbruddsgebyr ved brudd på valgloven § 9-9.
- hjemmel for valgobservasjon.
- en prinsipputtalelse i kommuneloven om rådgivende lokale folkeavstemninger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger.

PERIODEN FOR FORHÅNDSSTEMMING

Departementets vurderinger og forslag

Etter gjeldende valglov er perioden for forhåndsstemming innenriks (unntatt på Svalbard og Jan Mayen) fra 10. august til siste fredag før valgdagen. Utenriks og på Svalbard og Jan Mayen begynner forhåndsstemmingen 1. juli og avsluttes nest siste fredag før valgdagen.

Departementet og noen kommuner har fått spørsmål fra velgere om å få stemme tidligere enn 10. august. Det er særlig fiskere og personer i utenriksfart som mener perioden er for kort. Disse er ute på sjøen i lengre perioder og kan derfor få problemer med å stemme.

Forhåndsstemmeperioden ble endret med ny valglov i 2002. Før dette begynte perioden innenriks 15. juli. Det var flere grunner til endringene: 15. juli var midt i ferietida, valgkampen hadde ikke kommet skikkelig i gang og det var få velgere som forhåndsstemte i juli og begynnelsen av august. En fordel med å skyve startdatoen for forhåndsstemningen nærmere valgdagen var også et mer oppdatert manntall.

En rekke frister i valgloven blir påvirket av datoen for starten på forhåndsstemningen: skjæringsdatoen for manntallet, dvs. datoen som avgjør i hvilken kommune en har stemmerett, (nå 30. juni) og de andre fristene for behandlingen av manntallet, fristen for innlevering av listeforslag (31. mars), fristen for godkjenning av listeforslag (1. juni), trykking av stemmesedler (skal være klare til forhåndsstemningen innenriks begynner).

Departementet mener hensynet til velgerne taler for at en åpner for å stemme tidligere enn 10. august, men at det å pålegge kommunene bred tilrettelegging for dette vil være å overdimensjonere tilbudet i forhold til behovet. Fra tidligere valg er det kjent at svært få stemmer så tidlig i perioden.

Departementet foreslår en alternativ ordning, "tidlegrøysting", der velgere som ikke kan stemme i den ordinære forhåndsstemmeperioden innenriks eller på valgdagen, får anledning til å stemme i perioden fra 1. juli til og med 9. august ved å henvende seg til kommunen.

Departementet mener det pr 1. juli skal være mulig å ha klart manuelle utskrifter fra manntallet og ferdig trykte stemmesedler. Kommunene må sørge for å ha et stemmemottak i "tidlegrøysteperioden". Det legges opp til at velgeren må henvende seg til kommunen og be om å få stemme, og at vedkommende får oppgitt et tidspunkt for når dette kan skje.

Selv om "tidlegrøyster" ikke blir avgitt i forhåndsstemmeperioden mener departementet det er mest naturlig å regne slike stemmer som en type forhåndsstemmer.

Fylkesrådmannens merknader

Fylkesrådmannen er i tvil om behovet for å forlenge perioden det er mulig å stemme. Da startdatoen for forhåndsstemningen ble endret til 10. august ble dette gjort etter grundig vurdering, bla av i hvilken grad det var behov for å kunne stemme tidligere. Det er neppe noe som tilsier at behovet er større nå enn i 2002.

Departementet mener det pr 1. juli skal være mulig å ha klart manuelle utskrifter fra manntallet og ferdig trykte stemmesedler.

Ajourhold av manntall er kommunenes ansvar. Fylkesrådmannen antar likevel at å ha klart manuelle utskrifter fra manntallet den 1. juli ikke er uproblematisk så lenge skjæringsdatoen for manntallet fremdeles skal være 30. juni.

Frist for godkjenning av valglistene er 1. juni. Departementets forslag innebærer at stemmesedlene skal være klare til bruk 1. juli. Det er ikke realistisk å ha stemmesedler med kandidatnavn klare så tidlig. Dersom "tidlegrøysting" innføres bør det være tilstrekkelig å tilby stemmesedlene med partinavn som departementet sender ut.

ÅPNINGSTID PÅ VALGDAGEN

Departementets vurderinger og forslag

I valgloven som ble vedtatt i 2002, ble tidspunktet for når valglokalene senest skulle stenge, endret fra kl 21.00 til 20.00.

Departementet mener evalueringen etter valget i 2007 ikke gir grunn for å hevde at åpningstiden fører til problem for velgerne med lange køer når lokalene skal stenge, men foreslår likevel at kommunene skal kunne holde lokalene oppe til kl 21.00.

Det er valgstyret som bestemmer hvor lenge valglokalene skal være åpne. Departementet foreslår at det innføres en rett for mindretallet i kommunestyret til å avgjøre dette: Hvis minst en tredel av representantene krever det må valglokalene holdes åpne til kl 21.00.

Det er et generelt prinsipp i gjeldende lover at flertallet i et organ står bak vedtakene dette organet fatter. I noen sammenhenger kan det være rett å styrke mindretallets rettigheter. Departementet mener spørsmålet om valglokalenes åpningstid er så prinsipielt viktig at mindretallet i kommunestyret må ha rett til å avgjøre dette.

Fylkesrådmannens merknader

Departementet mener selv at evalueringen etter valget i 2007 ikke gir grunn for å hevde at åpningstiden fører til problem for velgerne, men foreslår likevel endringer. Det er ikke dokumentert noe reelt behov for lengre åpningstid, og fylkesrådmannen støtter derfor ikke forslaget.

Fylkesrådmannen mener det er en fordel med bred enighet bak beslutninger som gjelder kommunens tilbud til velgerne ved valg, bl.a. valglokalenes åpningstider. Det er vanskelig å se behovet for å gi mindretallet særlige rettigheter på dette området. Fylkesrådmannen støtter derfor ikke departementets forslag om at mindretallet i kommunestyret skal kunne bestemme åpningstid på valgdagen.

TODAGERSVALG – EN RETT FOR MINDRETALLET I KOMMUNESTYRET?

Departementets vurderinger og forslag

Ihht valgloven § 9-1 fastsetter Kongen valgdagen til en mandag. Kommunestyret kan vedta at det også skal være valg på søndagen før den offisielle valgdagen.

Litt over halvparten av kommunene holder valg også på søndag. Begrunnelsen er gjerne hensynet til pendlere og studenter.

Forskning har ikke kunnet påvise noen klar sammenheng mellom valgdeltakelse og todagersvalg, men departementet mener økt tilgjengelighet er en verdi i seg selv. Departementet mener det fremdeles bør være kommunene som, ut fra lokale forhold, avgjør om det skal være en- eller todagersvalg. Departementet foreslår at det skal gjennomføres valg også på søndag dersom minst en tredel av kommunestyrerepresentantene krever det. Begrunnelsen er den samme som ved spørsmålet om åpningstid på valgdagen: at spørsmålet om valg over en eller to dager er så prinsipielt viktig at mindretallet i kommunestyret må ha rett til å avgjøre dette

Fylkesrådmannens merknader

Fylkesrådmannen mener det er en fordel med bred enighet bak beslutninger som gjelder kommunens tilbud til velgerne ved valg, bl.a. valglokalenes åpningstider. Det er vanskelig å se behovet for å gi mindretallet særlige rettigheter på dette området. Fylkesrådmannen støtter derfor ikke departementets forslag om at mindretallet i kommunestyret skal kunne bestemme at det skal være todagersvalg.

SANKSJON FOR BRUDD PÅ VALGLOVEN § 9-9

Departementets vurderinger og forslag

Etter valgloven § 9-9 er det forbudt å offentliggjøre valgresultat og prognoser som er laget på grunnlag av undersøkelser foretatt på den eller de dagene valget foregår, før alle valglokalene er stengt kl 20 på valgdagen mandag. Offentliggjøring er m.a.o. brudd på loven, men er likevel ikke straffesanksjonert.

Ved stortingsvalget i 2005 ble resultatene fra en valgdagsmåling offentliggjort før kl 20.00. Det ble også ved en feil røpet opplysninger fra innrapporterte valgresultater før kl 20.00. Departementet mener det kan være grunn til å vurdere om brudd på § 9-9 bør sanksjoneres slik at forbudet blir mest mulig effektivt.

Fylkesrådmannens merknader

Fylkesrådmannen slutter seg til departementets forslag uten videre kommentarer.

HJEMMEL FOR VALGOBSERVASJON

Departementets vurderinger og forslag

Norge er gjennom ulike internasjonale konvensjoner og dokumenter (FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, Den europeiske menneskerettskonvensjon, OSSEs København-dokument fra 1990 og OSSEs sikkerhetspakt for Europa) forpliktet til både å invitere og å ta imot nasjonale og internasjonale valgobservatører.

I gjeldende valglov står det ingenting om valgobservasjon. Departementet har dermed ingen hjemmel til å legge til rette for valgobservasjon eller til å pålegge kommunene å ta mot observatører. Departementet foreslår en ny § 15-10 i valgloven der departementet får hjemmel til å pålegge kommunene å ta imot både nasjonale og internasjonale valgobservatører. I tillegg foreslås det at departementet får myndighet til å gi utfyllende forskrifter om hvordan valgobservasjon skal foregå i praksis.

Fylkesrådmannens merknader

Fylkesrådmannen slutter seg til departementets forslag uten videre kommentarer.

LOKALE FOLKEAVSTEMMINGER

Departementets vurderinger og forslag

Departementet mener kommunenes rett til å holde lokale rådgivende folkeavstemminger er underkommunisert. Slike folkeavstemminger har lang tradisjon i Norge, men det har hittil ikke vært noe generelt regelverk for slike valg. Departementet foreslår å lovfeste kommunenes rett til å holde lokale rådgivende folkeavstemminger. En slik bestemmelse foreslås tatt inn i kommuneloven sammen med bestemmelsene om innbyggerinitiativ.

Informasjon om lokale folkeavstemminger blir ikke registrert i dag, og det finnes ingen komplett oversikt over omfanget. Departementet foreslår derfor at det blir etablert en hjemmel for innsamling av data om lokale folkeavstemminger.

Fylkesrådmannens merknader

Fylkesrådmannen slutter seg til departementets forslag uten videre kommentarer.

Oslo, 18. august 2008

Harald K. Horne

Saksbehandler: Hans Børte

Vedlegg: Utrykte vedlegg: Høringsnotat av 27.06.2008 (finnes på www.regjeringen.no)